

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

(найменування центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки)

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

(повне найменування вищого навчального закладу)

Кафедра спеціальної освіти та реабілітології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Ректор (перший проректор)

“ _____ ” _____ 2016 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ (ПІН 08)

(код і назва навчальної дисципліни)

спеціальність 016 Спеціальна освіта

(код і назва спеціальності)

освітня програма (спеціалізація) Корекційна освіта

(назва спеціалізації)

інститут, факультет ІУП, Факультет управління фізичною культурою та спортом

(назва інституту, факультету)

Запоріжжя – 2016 рік

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь освіти, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - 3	Галузь знань: 01 «Освіта»	Вибіркова	
Модулів - 1	Найменування спеціальності: 016 - «Спеціальна освіта»	Рік підготовки:	
Змістових модулів - 1		2-й	
Загальна кількість годин - 90		Семестр	
		3-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних - 2 самостійної роботи студента - 5	Освітньо-кваліфікаційний рівень (бакалавр)	14 год.	
		Практичні, семінарські	
		14 год.	
		Самостійна робота	
		62 год.	
		Індивідуальні завдання: 8 год.	
		Вид контролю: залік	

Примітка:

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання - 48/70

для заочної форми навчання - 10/116

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета викладання дисципліни «Основи інклюзивної освіти» полягає у формуванні системи знань, умінь, навичок з корекційної діяльності вчителя, що забезпечують реалізацію функцій, покладених на корекційного педагога у цілому, здійснення майбутніми фахівцями — дефектологами навчально-корекційного процесу на високому якісному рівні, можливість самореалізації й самовдосконалення.

Завдання вивчення дисципліни «Основи інклюзивної освіти»:

- надання студентам знань теоретичних положень основ педагогіки інклюзивного навчання;
- озброєння прийомами і вміннями відбору необхідних форм організації навчально-виховного процесу, який би задовольняв освітні потреби дітей з вадами у розвитку;
- практичне оволодіння спеціальними освітніми і фаховими техніками керівництва процесом навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами;
- формування професійно-педагогічної позиції, потреби у самовдосконаленні;
- формування освіченої, творчої особистості майбутнього вчителя, корекційного педагога, здатного створити позитивний клімат в шкільному середовищі та поза його межами.

У результаті вивчення дисципліни фахівець повинен *знати*:

- специфіку предмета, його роль в системі спеціальної педагогіки;
- становлення та розвиток інклюзивної освіти в історії зарубіжної та вітчизняної педагогіки;
- умови психолого-педагогічного супроводу дітей з особливостями психофізичного розвитку в умовах інклюзивної школи;
- основні принципи діяльності інклюзивної школи;
- характерні особливості інклюзивного навчання;
- основні документи, які лежать в основі інклюзії;

- сутність процесів адаптації та модифікації навчального середовища, дидактичного матеріалу тощо;
- основні принципи, методи спеціальної педагогіки.

У результаті вивчення дисципліни підготовлений фахівець повинен **вміти:**

- володіти собою, позбавлятися емоційного напруження;
- бути впевненими у собі як вчителі;
- позбавлятися страху перед дітьми з особливими освітніми потребами;
- встановлювати контакт з дітьми;
- організовувати певний освітній простір;
- реалізовувати принцип диференційованого підходу;
- упроваджувати сучасні технології навчання до роботи з дітьми, які мають вади розвитку;
- створювати атмосферу взаємної довіри, поваги, допомоги, співробітництва та співтворчості;
- підтримувати й формувати сприятливий для успішної педагогічної діяльності соціально-психологічний клімат у колективі;
- попереджати й знаходити ефективні шляхи вирішення педагогічних конфліктів.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Загальні основи педагогіки інклюзивного навчання

Тема 1. Філософія інклюзивної освіти.

Актуальність проблеми інклюзивної освіти та її мета. Аналіз поняття «інклюзивна освіта» та його порівняння з поняттям «інтеграція осіб з особливими потребами». Зміст інклюзивної освіти та сутність її ідеології. Освітнє та соціальне обґрунтування інклюзивної освіти. Основні умови, які мають бути створенні для дітей з особливими потребами в умовах організації навчально-виховного процесу на засадах інклюзії.

Тема 2. Інвалідність як суспільна проблема та правове забезпечення освітньо-корекційних послуг в Україні.

Ретроспективний аналіз проблеми інвалідності від античності до сучасності. Конвенція ООН про права інвалідів - нові підходи до питань інвалідності. Правове забезпечення освітньо-корекційних послуг в Україні.

Тема 3. Науково-методичні та організаційно-педагогічні проблеми теорії і практики впровадження інклюзивної освіти.

Світові тенденції сучасності в освіті та Україна. Напрямки реформування спеціальної освіти та умови зростання рівню навчально-виховного процесу. Методичні поради про особливість роботи з дітьми з особливими потребами в умовах інклюзії. Система проблем на шляху реалізації інклюзивної освіти.

Тема 4. Складові, фактори розвитку та базові моделі впровадження інклюзивної освіти.

Складові інклюзивної освіти. Базові моделі впровадження інклюзії. Фактори розвитку інклюзивної освіти.

Змістовий модуль 2.

Реалізація системи інклюзивної освіти.

Тема 5. Роль сім'ї в процесі інтегрування дитини з особливими освітніми потребами в соціокультурне середовище.

Батьки та інклюзія. Батьки як члени навчальних команд. Налагодження стосунків з педагогами та персоналом школи. Допомога громадських організацій та соціальних служб. Волонтерство та адвокатство батьків.

Тема 6. Корекційно-розвивальна робота як складова інклюзивного навчання.

Основні поняття та категорії. Координація діагностики та корекції. Основні напрями діяльності сучасних психолого-медико-педагогічних центрів. Принципи корекційно-розвивальної роботи. Основні моделі корекції: загальна, типова, індивідуальна. Принципи побудови корекційно-розвивальних програм: системності корекційних, профілактичних і розвивальних задач; єдності діагностики і корекції; пріоритетності корекції причинного типу; діяльнісний принцип корекції; урахування вікових, психологічних й індивідуальних особливостей дитини; комплексності методів психологічного впливу; активного залучення соціального оточення до участі в корекційній програмі; опори на різні рівні організації психічних процесів; програмованого навчання; зростання складності; урахування обсягу і ступеня різноманітності матеріалу; урахування емоційного забарвлення матеріалу. Цілі та завдання психокорекційних заходів. Основні етапи психокорекційного впливу на дитину і підлітка: діагностичний, корекційний, оціночний, прогностичний.

Тема 7. Курикулум навчального та корекційно-розвивального процесів. Модифікація й адаптація курикулуму.

Зміст нормативно-правової бази інклюзивного навчального закладу. Навчальний план. Типові навчальні плани. Робочі навчальні плани. Навчальні програми. Підручник. Методи навчання в умовах інклюзії. Курикулум та його формування. Діяльність навчальної команди у роботі фахівців для розробки та реалізації курикулуму.

Тема 8. Індивідуальний навчальний план: зміст, функції, процес розробки, аналіз складових.

Загальна характеристика індивідуального навчального плану: зміст та функції. Індивідуальний навчальний план як складова курикулуму. Розробка індивідуального навчального плану. Підготовка та вимоги до підписання ІНП. Аналіз основних компонентів індивідуального навчального плану. Співпраця з батьками як з рівноправними членами команди.

Тема 9. Система оцінювання в умовах інклюзивного навчання.

Сутність і завдання оцінювання учнів з особливими освітніми потребами. Критерії оцінювання навчальних досягнень. Функції контролю. Дидактичні принципи здійснення контролю. Об'єкти, види, методи, контролю. Оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами. Особливості безбального оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами. Оцінювання за допомогою портфоліо. Проблема готовності до шкільного навчання дитини з особливими освітніми потребами. Формування контрольної-оціночної діяльності молодшого школяра, з особливими освітніми потребами.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин										
	денна форма						Заочна і вечірня форма				
	усього	у тому числі					Усього	у тому числі			
Л		п	зал	інд	с.р.	Л		п	зал	інд	с.р.
Змістовий модуль 1. Загальні основи педагогіки інклюзивного навчання											
Тема 1. Філософія інклюзивної освіти	9	2				7					
Тема 2. Інвалідність як суспільна проблема та правове забезпечення освітньо-корекційних послуг в Україні	12	2	2			8					
Тема 3. Науково-методичні і та організаційно-педагогічні проблеми теорії і практики впровадження інклюзивної освіти	12	2	2			8					
Тема 4. Складові, фактори розвитку та базові моделі впровадження інклюзивної освіти	9		2			7					
Усього за модулем I.	42	6	6			30					
Змістовий модуль 2. Реалізація системи інклюзивної освіти											
Тема 5. Роль сім'ї в процесі інтегрування дитини з особливими освітніми потребами в соціокультурне середовище	8	2				6					
Тема 6. Корекційно-розвив	10	2	2			6					

альна робота як складова інклюзивного навчання												
Тема 7. Курикулум навчального та корекційно-розвивального процесів. Модифікація й адаптація курикулуму	10	2	2			6						
Тема 8. Індивідуальний навчальний план: зміст, функції, процес розробки, аналіз складових	10	2	2			6						
Тема 9. Система оцінювання в умовах інклюзивного навчання	8		2			6						
Усього за модулем II	48	8	8			30			2			
Усього годин	90	14	14			60			2			

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Філософська концепція інклюзивної освіти	1
2	Сходження суспільної свідомості до соціальної моделі інвалідності та нормативно-правове забезпечення інклюзивного навчання в Україні	2
3	Організаційно-педагогічні та науково-методичні проблеми теорії і практики впровадження інклюзивної освіти	2
4	Складові, фактори розвитку та базові моделі впровадження інклюзивної освіти	2
5	Роль батьків в інклюзивній освіті дітей з особливими потребами	1
6	Корекційно-розвивальна робота як складова інклюзивного навчання	2
7	Курикулум навчального та корекційно-розвивального процесів	1
8	Індивідуальний навчальний план: зміст, функції, процес розробки, аналіз складових	2
9	Система оцінювання в умовах інклюзивного навчання	1
	Усього годин	14

6. Самостійна робота

	Назва теми	Види робіт	К-ть год.
1	Філософія інклюзивної освіти	Есе, доповідь	8
2	Інвалідність як суспільна проблема та правове забезпечення освітньо-корекційних послуг в Україні	Есе, реферат, огляд літератури	6
3	Науково-методичні та організаційно-педагогічні проб-леми теорії і практики впровадження інклюзивної освіти	Аналіз явища, реферат	8
4	Складові, фактори розвитку та базові моделі впровадження інклюзивної освіти	Аналіз-пояснення, доповідь	6
5	Роль сім'ї в процесі інтегрування дитини з особливими освітніми потребами в соціокультурне середовище	Розгорнутий план-конспект	8
6	Корекційно-розвивальна робота як складова інклюзивного навчання	Конспект доповіді	6
7	Курикулум навчального та корекційно-розвивального процесів. Модифікація й адаптація курикулуму	Глосарій	6
8	Індивідуальний навчальний план: зміст, функції, процес розробки, аналіз складових	Розробка індивідуального навчального плану	6
9	Система оцінювання в умовах інклюзивного навчання	Підготовка порт-фоліо, конспект доповіді	8
Усього годин			62

Види самостійних робіт:

- есе;
- доповідь;
- реферат;
- огляд літератури;
- аналіз явища;
- аналіз-пояснення;
- доповідь;
- розгорнутий план-конспект;
- конспект доповіді;
- глосарій;
- розробка індивідуального навчального плану.

7. Методи навчання

Методами навчання дисципліни „Основи педагогіки інклюзивного навчання" є: лекції, практичні заняття за типом «круглих столів», виступи з науковими повідомленнями в рамках практичних (семінарських) занять по типу «прес-конференція» у відповідності до тем, передбачених робочою програмою, підготовка та індивідуальний захист доповідей, рефератів, наукових повідомлень в рамках практичних занять по типу «круглий стіл».

8. Методи контролю

Під час вивчення дисципліни реалізується поточний, періодичний, підсумковий, взаємоконтроль, самоконтроль. Поточний контроль спрямовується на визначення рівню підготовки студентів на планових заняттях шляхом опитування програмного матеріалу, виставлення відповідних оцінок за усні відповіді. Під час занять застосовується індивідуальна, фронтальна і групова перевірки. Результати навчання студентів контролюються на практичних заняттях. Самоконтроль використовується для розвитку активності й свідомості, міцності знань, навичок і вмінь студентів. Періодичний контроль полягає у визначенні рівня та обсягу оволодіння знаннями, навичками і вміннями наприкінці модулю. Підсумковий контроль охоплює і теоретичну і практичну підготовку студентів, проводиться наприкінці періоду навчання, під час заліку.

9. Розподіл балів

Змістовий модуль №1				Змістовий модуль № 2					Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	
45				55					100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 - 100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
64-74	D	задовільно	
60-63	E		
0-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
	F*	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

оцінка F виставляється тільки за результатами складання заборгованості комісії

10. Рекомендована література.

Основні друковані джерела

1. Байда Л.Ю. Інвалідність та суспільство:[навч.-метод. посіб.] / Л.Ю. Байда, О.В. Красюкова-Еннс, С.Ю. Буров та ін. / За заг. ред. Л.Ю. Байди, О.В. Красюкової-Еннс. – К., 2012. – 216 с.
2. Данілявічутє Є.А. Закономірності виникнення, сутність та місце інклюзії у єдиній системі освіти в Україні // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №1 (65). – 2013. – С. 2-8.
3. Єфімова С.М. Лідерство та інклюзивна освіта: [навч.-метод. посіб.] / С.М. Єфімова, С.В. Королюк / За заг. ред. А.А. Колупаєвої. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди»», 2011. – 164 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
4. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: [практ. посіб.] / [Тім Лорман, Джоан Депплер, Девід Харві]; пер. з англ. – К.: СПД-ФО Парашин І.С., 2010. – 296 с.
5. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: [монографія] / Алла Анатоліївна Колупаєва. – К.: «Самміт-Книга», 2009. – 272 с. – (Серія Інклюзивна освіта»).
6. Колупаєва А.А. Діти з особливими потребами та організація їх навчання: [навч.-метод. посіб.] / А.А. Колупаєва, Л.О. Савчук. – К.: Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. – 273 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
7. Колупаєва А.А. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка. Путівник для педагогів: [навч.-метод. посіб.] / А.А. Колупаєва, О.М. Таранченко. – К.: «АТОПОЛ», 2010. – 96 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
8. Колупаєва А.А. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі: [навч.-метод. посіб.] / А.А. Колупаєва, Е.А. Данілявічутє, С.В. Литовченко. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. – 197 с. – Серія «Інклюзивна освіта»).
9. Колупаєва А.А. Інклюзивна школа: особливості організації та управління:

[навч.-метод. посіб.]/А.А.Колупаєва, Н.З.Софій, Ю.М.Найда - К.: 2007. – 128 с.
[Електронний ресурс].- Режим доступу: http://ussf.kiev.ua/ieeditions/?page_nom -
Назва з екрану

10. Конвенція ООН про права людей з інвалідністю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_g71 - Назва з екрану
11. Лорман Т. Сім стовпів інклюзивної освіти. Як перейти від запитання «Чому?» до запитання «Як?» // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №3 (57). – 2010. – С. 3-11.
12. Мартинчук О.В. Діти з особливими освітніми потребами / Дитина. Програма навчання і виховання дітей дошкільного віку від двох до семи років / Наук. кер. програмою: О.В. Проскура, Л.П. Кочина, В.У. Кузьменко, Н.В. Кудикіна. / Мін. осв. і наук., мол. та спорту України, Головн. упр. осв. і наук. викон. орг. Київміськради (КМДА), Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – 3-є вид., доopr. та доп. – К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2012. – С. 94-99, 162-165, 239-243, 399-406.
13. Мартинчук О.В. Діти з особливими освітніми потребами / О.В. Мартинчук, В.М. Вертугіна // Методичні рекомендації до Програми виховання і навчання дітей від двох до семи років «Дитина» / наук. кер. проекту: В.О. Огнев'юк; наук. ред. Н.В. Кудикіна, В.У. Кузьменко; авт. кол. Е.В. Белкіна, Н.І., Богданець-Білоskalенко, О.Л. Богініч, З.Н. Борисова, М.С. Вашуленко та [ін.] / Мін. осв. і наук., мол. та спорту України, Головн. упр. осв. і наук. викон. орг. Київміськради (КМДА), Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – 3-є вид., доopr. та доп. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. – С. 291-307.
14. Мартинчук О.В. Основи корекційної педагогіки: [навч.-метод. посіб. для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта»] / Олена Валеріївна Мартинчук. – К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. – 288 с.
15. Найда Ю.М. Соціальна інклюзія. Стандарти громадсько-активної школи: соціальна інклюзія [метод.посіб.]/Ю.М.Найда, Ткаченко Л.М.- К: ТОВ «Видавничий Дім «Плеяди», 2012.- 68с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ussf.kiev.ua/iearticles/72> - Назва з екрану

16. Основи інклюзивної освіти: [навч.-метод. посіб.] / За заг. ред. А.А. Колупаєвої. – К.: «А.С.К.», 2012. – 307 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
17. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами: [навч.-метод. посіб. у 9 книгах] / За заг. ред. Колупаєвої А.А. – К., ТОВ ВПЦ «Літопис-ХХ», 2010. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
18. Саламанская декларация. Рамки действий по образованию лиц с особыми потребностями, принятые Всемирной конференцией по образованию лиц с особыми потребностями: доступ и качество. Саламанка. Испания, 7-10 июня 1994. – К., 2000. – 21 с.
19. Сак Т. Контроль та оцінювання соціальної компетентності учнів з особливостями психофізичного розвитку в інклюзивному класі // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №4 (58). – 2010. – С. 8-11.

Додаткові друковані джерела

1. Выготский Л.С. Собр. соч. в 6-ти т. / Л. С. Выготский. – М.: Изд-во Акад. пед. наук, 1983. – Т. 5. Основы дефектологии / Под ред. Т.А. Власовой. – 1983.– 369 с.
2. Даніелс Е. Залучення дітей з особливими потребами до загальноосвітніх класів. // Е. Деніелс, К.Стаффорд – Львів: Т-во «Надія», 2000.– 255 с.
3. Данілявічуте Е.А. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі: [навч.-метод. посіб.] / Е.А. Данілявічуте, С.В. Літовченко / За заг. ред. А.А. Колупаєвої. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. – 360 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
4. Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» // Відомості Верховної Ради. – 1991. – № 2. – С. 252-258.
5. Закон України «Про охорону дитинства» // Відомості Верховної Ради. – 2001. – № 30. – С. 142-150.
6. Закон України «Про реабілітацію інвалідів в Україні» // Відомості Верховної Ради. – 2006. – № 2-3. – С. 36-42.

7. Інклюзивна освіта в Україні: здобутки, проблеми та перспективи. Резюме аналітичного звіту за результатами комплексного дослідження [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://www.lokachi-osvita.ucoz.ua>РМПК/inkluzivna_osvita_v... - Назва з екрану
8. Малофеев Н.Н. Современный этап в развитии системы образования в России: результаты исследования как основа для построения программы развития // Дефектология. – 1997. – № 6. – С. 3-14.
9. Мартинчук О.В. Формування толерантності як складової професійно-педагогічної підготовки студентів до роботи в інклюзивних закладах освіти // Сучасні стратегії університетської освіти: якісний вимір: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (28-29 березня) / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка та ін.; за заг. ред. В.О. Огнев'юка [редкол.: В.О. Огнев'юк, В.П. Андрущенко, Л.Л. Хоружа, О.М. Олексюк, О.В. Уваркіна, Н.М. Віннікова]. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. – С. 914-919.
10. Моклович Ю.Я. Інклюзивна форма освіти: досвід колективу загальноосвітнього навчального закладу // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №1 (65). – 2013. – С. 40-44.
11. Лупарт Дж. Шкільна реформа в Канаді: перехід від роздільних систем освіти до інклюзивних шкіл / Джуді Лупарт, Чарльз Веббер // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №1 (55). – 2010. – С. 6-11.
12. Положення про центральну та республіканську (Автономна республіка Крим), обласні, Київську та Севастопольську міські, районні (міські) психолого-медико-педагогічні консультації / Наказ Міністерства освіти і науки України та Академії педагогічних наук України від 07.07.2004. – № 569/38 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Національної академії педагогічних наук України від 23.06.2011 N 623/61) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://document.ua/pro-vnesennja-zmin-do-polozhennja-pro-centralnu-ta-respublik-doc80612.html> – Назва з екрану.

13. Порядок комплектування дошкільних навчальних закладів (груп) компенсуючого типу / Наказ Міністерства освіти і науки України та Міністерства охорони здоров'я від від 27.03.2006. – № 240/ 165. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mozdocs.kiev.ua/view.php?id=6265> – Назва з екрану.
14. Сак Т.В. Індивідуальне оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі: [навч. курс та наук.-метод. посіб.]. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди»», 2011. – 168 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
15. Сак Т.В. Технологія зворотного зв'язку в інклюзивному навчанні // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №4 (64). – 2012. – С. 2-5.
16. Синьов В., Шевцов А. Нова стратегія розвитку корекційної педагогіки в Україні // Дефектологія. – № 2. – 2004. – С. 6-11.
17. Специальная педагогика: [учебное пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений] / Л.И. Аксёнова, Б.А. Архипов, Л.И. Белякова и др. / Под ред. Н.М. Назаровой. – М.: Академия, 2001. – 400 с.
18. Спеціальна педагогіка: [понятійно-термінологічний словник] / За ред. акад. В.І. Бондаря. – Луганськ: Альма-матер, 2003. – 436 с.
19. Специальная дошкольная педагогика: [учебное пособие] Е.А. Стребелева, А.Л. Венгер, Е.А. Екжанова и др. / Под ред. Е.А. Стребелевой. – М.: Академия, 2001. – 312 с.
20. Таранченко О.М. Диференційоване викладання в інклюзивному навчальному закладі: [навч.-метод. посіб.] / О.М. Таранченко, Ю.М. Найда / За заг. ред.. А.А. Колупаєвої. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. – 124 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
21. Таранченко О.М. Діти з порушеннями слуху в інклюзивному закладі // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №4 (58). – 2010. – С.
22. Таранченко О.М. Тенденції сучасної освіти: роль педагога у створенні ефективної інклюзивної школи // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №1 (59). – 2011. – С. 18-24.

23. Як зробити школу інклюзивною. Досвід проектної діяльності: [метод. посіб.] / Канадсько-український проект «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні» / Уклад. С. Єфімова. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2012». – 152 с.

Інтернет-джерела

1. Аналіз законодавства України щодо відповідності міжнародним вимогам забезпечення рівних прав у здобутті освіти для дітей з особливими потребами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.education-inclusive.com/materiali-shho-prisvyacheni-inklyuzivnij/>
2. Василенко О.М. Соціально-педагогічна робота з учнями з особливими потребами в загальноосвітній школі інклюзивної орієнтації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vmurol.com.ua/upload/publikatsii/Problemi_studentiv_z_invalidnistyu/pdf/Vasilenko_Soc_ped_robota.pdf (дата звернення: 06.08.2013). – Назва з екрану.
3. Вебер Чарльз. Інтегрування дитини з аутизмом до навчання у масовому навчальному закладі: досвід однієї школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ussf.kiev.ua/iearticles/129/1/> - Назва з екрану.
4. Довідник видань проекту «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні»: мат-ли Міжнародної конференції «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні: знання, практика та політика» (11-12 лютого 2013 р., Київ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvitportal.lviv.ua/portal/doc/Довідник_видань_проекту.pdf – Назва з екрану.
5. Зміни до Положення про центральну та республіканську (Автономна республіка Крим), обласні, Київську та Севастопольську міські, районні (міські) психолого-медико-педагогічні консультації / Наказ Міністерства освіти і науки України та Академії педагогічних наук України від 07.07.2004. – № 569/38 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Національної академії педагогічних наук України від 23.06.2011 N 623/61) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://document.ua/pro-vnesennja-zmin-do-polozhennja-pro-centralnu-ta-respublik-doc80612.html>.

6. Єфімова С.М. Як зробити школу інклюзивною?: [практичний посіб. для адміністрації загальноосвітніх навчальних закладів] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.education-inclusive.com](http://www.education-inclusive.com) – Назва з екрану.
7. Конвенція ООН про права людей з інвалідністю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_g71 - Назва з екрану
8. Концепція розвитку інклюзивної освіти // Наказ МОН України від 01.10.2010 р.№912[Електроннийресурс].–Режимдоступу:
<http://firstedu.org.ua/index.php>. – Назва з екрану.